

अष्टौलिया वर्णन सांक्षिप्तमा
४४

लेखक:-

- सुगराज गोविन्दशाण
(कोइराला)
तन्हु व्यास-१० डिई
५८४६७६२६३६

ए मेरा प्रिय पुत्र हे हृदयका टुका तिमि आत्मज ।
जस्लाइ युवराज नाम पदको जिम्मा लगायां बुझ ॥
आशिर्वाद चिरञ्जीवी रहिरहे निर्धक्क होस् गाथमा ।
मन् मा शान्ति प्रसन्नता विजयता सर्वत्र काम् काजमा ॥ १ ॥

सन्चैछौ दुःख छैन कति बुजनु बाबा र आमा यहाँ ।
यस्तै भाइ बुहारि बालक सबै सन्चै खुसी मन्महा ॥
वस्छौ यै चिरलो छ भित्र मनमा गछौ तिमि के घर ।
सानोबालक भन्छ के म नहुँदा चिन्ता छ तेस्को तर ॥ २ ॥

गर्छीन् के लक्ष्मी छ यै मनमहा चिन्ता छ तिन्को पनी ।
आमाको व्यवहार धान्न घरमा गाहो पच्यो हो भनी ॥
तिन् मैना कति हो र लामु अवधि मैना यसै सिद्धियो ।
के के छटपटि हुन्छ खै समय यो एकवर्ष जस्तो भयो ॥ ३ ॥

यहाँक्यै दुख छैन केहि चिजको हेर्दा सबै पूर्ण छ ।
छोराको पुरुषार्थता कति कति देखेर मन् हर्ष छ ॥
नाती दुन्मुनु खेल्छ वा !घरिघरि आमा र दादा भनी ।
सम्भन्छु अनि भाग्य वानिहरुको यस्तैहो जीवनी ॥ ४ ॥

एकमन्लाग्दछ के कमीछ र त्यहा हाम्रो पनि वास्तव ।
पूर्णै छन् सबपक्ष पक्ष यसरी फर्को पछि निश्चय ॥
यो यौटा परि पूर्णता सफलता सन्तोष मान्ने पनी ।
यस्तै हो जनकादि भूपहरुको गृहस्तको जीवनी ॥ ५ ॥

(पा १-१)

नेपाली भुमिबाट विघ्न छ कति टाढा अहो सम्झँदा ।
साँच्चै सात समुन्द्र पार, परको हो देश अष्ट्रेलिया ॥
पूख्यौली अगिदेखी कै त ल भनौ वाजे वाराजुहरु ॥
को आयो र यहाँ छ भित्र सपना जस्तै मलाई वरु ॥ ६ ॥

यो यौटा समयोग हो अझ भनौ भन्छन् कति भाग्य हो ।
साच्चै सात समुन्द्र पार परने जो अष्ट्रेलिया पुग्यो ॥
तेस्तै के हुन गो जुट्यो कसरी यो शौभाग्य हाम्रो मिल्यो ।
यस्को खास महत्वपूर्ण महिमा लेख्ने अति मन् गयो ॥ ७ ॥

घुम्दा आउँछ जे प्रसङ्ग यसले जाने बुझेका कुरा ।
यो यौटा नमुना की दर्पण भनौ कस्तो छ अष्ट्रेलीया ॥
जिज्ञासा हुन सक्छ जो जनमाहा लाग्यो र केहि म मा ।
पूरै राष्ट्र छ एक नास बुझ्दा यस्तो छ संक्षीप्तमा ॥ ८ ॥

यौटा पार्क छ खेलने ल नजिकै आवासको पल्लिर ।
उठ्यो नित्य क्रिया गन्यो रजलपान् चियाकफि पेटभर ॥
खायो पार्क विसेसमा जब पुग्यो खेल्ने त्याहा साधन ।
छन् केके अनि भेट हुन्छ तहिनै नेपाली बन्धु जन ॥ ९ ॥

यस्तै दैनिक गर्दछु नियमले संध्यादि स्नान् तर्पण ।
आफूले मन इन्द्रियादि हरुले गर्थे जति अर्पण ॥
वस्छु विघ्न खुसी रमेर मनमा सन्तोष मानिकन ।
संयोग्ले सतसंग हुन्छ की भनौशास्त्रादिको चिन्तन ॥ १० ॥

दीनभर् गन्थन बात चल्दछ अहा ! बन्धुत्व नेपालीमा ।
वीस्तारै दिन ढल्कीयो सब गय फर्क्यो जसै बासमा ॥
सुत्छु भन्छु निदाउछु तरपनि पर्देन निन्द्रा अहो ।
एक्लो भो मनपेट पोल्दछ गति सम्भेरेर नेपालको ॥ ११ ॥

(पान्. २)

लेखक

- गुणराज गोविन्द श
(फोटोग्राफर)
तनहुँ ०५५९ - १०

दक्षीण पूर्वभुभाग विश्वभरकै अष्ट्रेलिया नामको ।
यौटै राष्ट्र हो यो समग्र भूमि नै यौटै महादेस हो ॥
छन् यस्का पनि आठभाग बुभ्दा प्रदेश जस्ता भनौ ।
गाऊँ- गाऊँ, शहर, बजार वनको सौन्दर्यता कै भनौ ॥ १२ ॥

बाटो चोक बजारका नजिकमा खेल्ने ठुला पार्क छन् ।
खेल्नेसाधन छन् तहि कतिथरी अत्यान्त मन् रम्य भन् ॥
बाह्रका लकुरागरौँ अबबरु कस्तो सफा सुन्दर ।
चिल्लो तेल घसे सरी शहरनै जोडिन्छ यो घरघर ॥ १३ ॥

टुका कागज सम्मपात रुखको देखीन्न रोड् पार्कमा ।
थोत्रा प्लाष्टिक पानिका बोतलको दुर्गन्ध चोक् चोकमा ॥
नामै सम्म सुनिन्न देख्न त कता डर हुन्छ थु गर्न नी ।
बन्लाक्यै दिनमा कुनै जुगमाहा नेपाल यस्तो पनी ॥ १४ ॥

घुम्छन् जो जन देख्दछन् र अनुभव आफै स्वयं गर्दछन् ।
बुभ्लाके कसरी र खै तर सुन्यो आश्चर्य मापर्दछन् ॥
प्राकृतिक छटा विचित्र गतिको देखीन्छ क्वै ढाऊँको
यो यौटा अमरावती नगरीको टुका होकी स्वर्ग को ॥ १५ ॥

छैनन् ट्राफिक वा सिपाहि पहरा गर्ने कुनै चोकमा ।
चल्छन् ता इ सवै नियमनियमले काम हुन्छ एकक्षणमा ॥
वाटामा छरपस्ट पैदल कतै मानिस देखीन्न क्वै ।
गाडीको रमिता भने सडकमा कस्ले छिचल्ला र खै ॥ १६ ॥

छैनन् क्वै प्रहरी पुलिस पहरा जाच् गर्छ कस्ले कहाँ ।
गर्नेस् गलति त क्वै तुरुन्त प्रहरी आइ पुग्छ एक क्षणमा ॥
यो कस्तो निति हो बुभिनसकिने डर छन् नियम मा सवै ।
आ-आफ्नो सुर व्यस्त मानिस सवै को गर्छ गल्ती र खै ॥ १७ ॥

(पा . नं . ३)

सक्नेको दिनरात काम सिटीमा उन्को कमाइ ठूलो ।
सक्दैनन् यदि काम गर्न जसले यथेष्ठ भत्ता मिल्यो ॥
ज्यादै बृद्ध भयो व्यवस्थित अति छन् बृद्ध बस्ने घर ।
सेवामा दिन रात छन् टहलुवा चिन्ता अरु के छर ॥ १८ ॥

शिक्षा स्वास्थ्य र गास वास कपडा जिम्माछ सरकारको ।
जन्म्यो बालक लौस्यहार शिशुको यथेष्ठ भत्तामिल्यो ॥
वैरागी मुंगुवा अपाङ्क तिकति जोगि कुनै भेषमा ।
भेटिन्छन् कि अंह बजार घरमा यद्वा सडक्-चोकमा ॥ १९ ॥

घुम्यो व्यार्थ वरालिदै लहडियो रक्सी पियो मात्तियो ।
यद्बत्तास खेल्यो के भन्छ मनले खुट्टा बटान्यो हिड्यो ॥
बोक्रा, प्लाष्टिक छर्दियो चउरमै फाल्यो र फर्क्यो घर ।
खायोपान र सुर्ति पिच् पीच् थुक्यो यस्तो यहा का छर ॥ २० ॥

दैनीक् खाद्य अखाद्य वस्तु चिजको जाच् गर्छ सरकारले ।
तेस्तैपेय अपेय वस्तु रसको छुट्टयाउछन् यन्त्रले ॥
ईन्मा के छ विषादिको भय कतै भेटिन्छकी तैपनी ।
भन्दै वेसरि जाँच हुन्छ स्टिकर टासेर हिड्छन् तिनी ॥ २१ ॥

जानोस् गर्न बजार लौ अव उता सागपात सब्जिपुरा ।
देख्नुहुन्छ विचित्रता गजवको अर्को अनौठो कुरा ॥
खुल्ला हुन्न कुनैपनि चिज त्याहा प्याकिङ् छ राम्रो कति ।
के के को छ खरिद गर्नु परने भिक्नोस् र राख्नोस् त्यती ॥ २२ ॥

यस्को हो कति मोल के छ इ कूरा चाहिन्न यस्तो सब ।
पैसा बुद्दछ कम्पुटर शिवहरे घर फर्कनोस् लौ अव ॥
गाडी छन् कमिला सरी वारीपरी आवाज निस्कन्न क्यै ।
मान्छे छन् घरभित्र नै पसलमा आश्चर्य लाग्यो मयै ॥ २३ ॥

(जा. २. ४)

राम्रो हो कि नराम्रो ल अरुको चर्चा चियो क्यै गयो ।
ज्यादैहेय वन्यो गिन्यो पतन भो इज्जेत मर्नु पन्यो ॥
नारी को छ स्वतन्त्रता मुलुकमा नारी जे गर्छन् गरुन् ।
हेर्नुसिर्फ हुँदैन काम् पुरुषको जस्तो विद्मा परुन् ॥ २४ ॥

लेखकः
- शुणराज कोविश
कोइराला
तन्त्र व्यास - १०

खोला वा खहरे नदि न त कतै नाला छ क्यै बुद्धीन ।
पानीको मुल श्रोत छैन छहरा छाङ्गा कतै देख्दीन ॥
भाडावर्तन स्नान पान कपडा धुने ल जे जे गर ।
पानीको दुःख छैन कति तपनी धारा सबैका घर ॥ २५ ॥

पानी जाहजका ठुलअति ठुला वन्दरगाहा सुन्दर ।
जे जे छन् ति समुन्द्रका तटमहा देखीन्छ चारैतीर ॥
यस्को मध्य भुभाग पर्दछ मरु भूमि ठूलो क्षेत्रमा ।
फैलेको छ विचित्र निर्जन भूमि ढुङ्गागिटी छन् यहा ॥ २६ ॥

खाली छैन कुनै पनि जन त्यहा उद्योग धन्दा हुदा ।
ठुला फारम छन् व्यवस्थित अति भेडाघोडा गाइका ॥
पर्नेछैन असर अलिकति पनि वातावरण विघ्न भै
हाम्रा भै भतुवा लुते कुकुर खै देखीन्न यस्तो कतै ॥ २७ ॥

विक्री केन्द्र भनौं शहर शहरमा यद्वा सपिड सेन्टर ।
कास्ता छन् उनको बयान यसरी लेखेर को सक्छर ।
जानोस्ती घरभित्र भित्र ल उता देखीन्छ कस्तो कला ।
कत्राविल्डिङ हुन गनि नसकने असी पचासी तला ॥ २९ ॥

कत्ती बुझ्न सकिन्न यो कसरी भो एक्नास उस्तै यहा ।
उड्ने गुड्ने र तैरने विविध इ छन् चिज ठाऊ ठाऊमा ॥
ठूला यन्त्र कला समेत भवन इ सानो मसिनो यहा ।
सेप्टीट्याँकि समेतको गर कुरा यस्को निकास हो काहा ॥ ३० ॥

(पा. २ ५)

घुम्नोसलौ सिटी सांभकोसमयमा भल्कन्छभल्भलकती ।
 यस्तै हुन्छ अवस्य इन्द्र पुरिमा वैकुण्ठमा आरती ॥
 केदिउ खै उपमा र भन्नु यसको मिल्दैन उस्तै अहा ।
 स्वर्गै हो भनि कल्पना मनमनै गर्छन् ल अष्ट्रेलिया ॥ ३१ ॥

ठूलाती वनवाटीका चउर छन् लोभिन्छ मनभन् अति ।
 मान्छे भै र चरा चुरुङ्गी पसुभै आकृती यस्ता कति ॥
 पूगन् हुन्छ जता समुन्द्र तटमा उस्तै भयो के गरी ।
 ज्यादै हर्षित हुन्छ भित्र खुसीले उफ्रन्छ मन् बेसरी ॥ ३२ ॥

ज्यादैउच्च र सभ्यता छ विकसित् हो राष्ट्र योसक्छको ।
 लेखौलेख भने विचित्र महिमा यस्को हरेक पक्षको ॥
 देख्दा यो गति शिल देस जसमा भावाविभोर भै मत ।
 भन्छु ग्रन्थ अवस्य बन्दछ स्वयं अर्को महाभारत ॥ ३३ ॥

यस्तै छन् अनगिन्ति देसभरनै उद्योग धन्दा ठुला ।
 पूगन् हुन्छ जता उतै छ रमिता आश्चर्य मान्ने कला ॥
 देख्दायो स्थिति सभ्यशासन विधि नेपाल सम्भ्यो जब ।
 भन्नोस् हेर्न र बस्न योग्य यो भूमि नेपाल बन्लाकब ॥ ३४ ॥

हिन्दु मन्दिर छन् नजिकनजिकै कमै हाम्रैभलक आउने ।
 राधा कृष्ण जिका कहि शिवजीका नेपाल विसाउने ॥
 गुम्बा मन्दिर बुद्धका पनि ठुला देखिन्छ ठाउँ, ठाउँमा ।
 मान्छन् पर्व विषेश उत्सव सबै वस्ने शहर गाऊमा ॥ ३५ ॥

पैरी पोषक भन् लागाइ गहना चुरा टिका गाजल ।
 बल्दो अग्नि सरी धपक्क तन नै देखिन्छक्या भल्भल ॥
 हाउभाउ उहिसबै मधुरता साडि चोलो च्यादर ।
 नाचू छम्छम् रम्नु क्या गजबको नेपलीको कल्चर ॥ ३६ ॥

(पा. २६)

हातीवाघ र स्यालसिंह चितवा दुस्सि र वाफर अहा ।
 के के छन् वनजन्तु कान्ति तर यो कङ्कालको देस हा ।
 चुच्चछन् एक हातका चउरमा धुम्ने टुटिटाड. धन् ।
 के के हुन्ति चराचुरुङ्गी तिपनि सेता गुगाकाग धन् ॥ ३३

आफ्नो जन्मभूमि विषे मनगयो चर्चा गरौ राष्ट्रको ।
आमाको उपहास गर्नु कसरी मन रुन्छ धिक्कार हो ॥
कत्रो इज्जत नाम थ्यो मुलुकमा संसर भुक्ने वल ।
गोर्खाली भनि विर विश्वभरमा भै नामले उज्ज्वल ॥ ३७ ॥

लेखक
— गुणराज गोविन्द शाह
कोइराला
व्यास - १० तम

यैलेको स्थिति के छ हाल हविगत देखिन्छ नेपालीको ।
यो सुन्दा मन दुख्छ की ल नभनौ फेरी कता के अहो ॥
खाना भेष र संस्कृति लवजयो बोली अझै भन् पर ।
नेपालीहरुको समाज छ पछि हजार वर्षो पर ॥ ३८ ॥

जाउ विश्व बजार खोज गहिरो पैसा गनी छन् छनी ।
मिले छैन कतै म भन्छु सहजै नेपाल जस्तो भूमी ॥
देख्यौ के कमि स्वर्ग भै भलभली भल्केर बस्ने थियो ।
नेता पागल भै वनेर मतिहिन् नेपाल थोत्रो भयो ॥ ३९ ॥

नेता छन् छरपस्ट घर घर महा भोलेर चम्चे सबै ।
यौटा चिन्तन राष्ट्रको गरी दिने सत्पुत्र जन्मेन क्वै ॥
के के गर्छु प्रधान मन्त्रि भनिने भन्थ्योकुरा पच् पच् ।
भुटे भाड पिडालु खाल त यो भन् निर्वुद्धगव्वुरच ॥ ४० ॥

मन्त्री संसाद भन्नुहुन्छ कसरी इज्जत को के डर ।
खान्छन् ती सुनचाँदिरत्न महंगा खान्छन् काहा अन्नर ॥
होसै छैन वेहोस लठ्ठ हुनगो लाग्यो निसा कुर्चिको ।
तानातान गरेर राष्ट्र ढुकुटी रीत्तो बजेट सिद्धियो ॥ ४१ ॥

जिम्वेदार ठुलो रहेछ भूमिका बुझ्दा सबै देशमा ।
शिक्षा स्वास्थ्यरगास वास कपडा सरकारको हातमा ॥
हाम्रो हालत हेर्नुहोस् अब उता फर्केर नेपालको ।
चापी राष्ट्र चलाउने छ कसका हात्मा बुझेहुन्छ भो ॥ ४२ ॥

(पा. २. ७)

धोत्रो रुख बन्यो पसेर धमिरो नेपाल धोत्रो भयो ।
ब्बाँसो भै पसि भित्र भित्र चुसदा आन्द्रा भुडि सिद्धियो ॥
के खान्छौ अव जोगीका ति कपडा पैरेर हिडने बन ।
भिक्षापात्र कमण्डलु किन बरु मागेर खाना कन ॥ ४३ ॥

राम्रा इन्जिनियर र डाक्टर कीवा पाइलट हुने छन् जती ।
शिक्षित् वर्ग सबै विदेसीन पुगे नेपालको दुर्गती ॥
की हो यो सतिको सराप लहेर दुर्गन्ध भाड्को मति ।
जे मन्लाग्छ उहि गरेर यसरी नेपाल चल्ला कती ॥ ४४ ॥

शिक्षामा फिक छैन जागिर कुनै निश्चित रोज्गारको ।
ज्यान्मारा पनि छुड्छ एकबचनले कस्तो सुरक्षा बन्यो ।
यस्तो कीबचड देश खेलफोहरी धुवाधुलो रागमा ।
के फर्कन्छ युवापिडि बुभिसके दुर्गन्ध नेपालमा ॥ ४५ ॥

जेमादेउ उपमा लफर्क त उता शिक्षाभूमि स्वस्थ्यमा ।
यातायात र खान पान बिजुलि अड्डा अफिस सम्ममा ॥
ईन्को हुन्छ सुधार खै तिमिसँधै घुम्छौ विदेस फन्नफनी ।
देख्छौ यो छरपस्ट देशभरी घिन् लाग्दैन कैल्यै पनि ॥ ४६ ॥

छोराको त अवस्य नै गरीसक्यौ हो गर्नुपर्ने जती ।
जर्मन् माकि अमेरीका अझउता अस्ट्रेलिया छन् कती ॥
नातीको अव कल्पना छ तिमिमा पुस्ता कति सम्मको ।
यस्ताले अझ राष्ट्र हाकनु हरे ! नेपाल धिक्कार हो ॥ ४७ ॥

तिम्रो भोजन तर्फ फर्क त त्याहा औशा किरा छन् कती ।
चक्ना चुर गरिदियौ अव छ के दुर्गन्ध रस्को मती ॥
नेताको अब अर्थ खोज यसको सम्मान गर्ने गर ।
जन्मेछन् अगिका पिचास ल सबै नेपालीका घर घर ॥ ४८ ॥

(पा . २ . ८)

कस्तोइन्जिनिघरु गयौल कसरी यस्तोकला सिर्जना ।
कस्तोवुद्धि अचम्भ भान्नु परने होदुरदर्सि पना ॥
साष्टाहुन् यसराष्टका विभुति हुने हुने देवता नैकी वा
ताराभै यसधर्ति को क्षितिजमा चम्कन्छ अस्तैलिया

कादभान्न गर्ने हुने मन्दिरमहा भन्ने घर सवको मन
पूजा हुन्छ त सात्विकी जतिपनी कस्तोद्यालु पन
खान्छन् हुन्छ अवस्थ नै ल पशुवधु तेस्तोकते देवदेव
हाम्राभै रगताम्य हुन्छर काहा कौशिपिडि आगन

मन्दिर मन्दिरान्त्र देशभरमा जस्को चिनारी धियो
मिल्छ्यो शीतल शान्ति जो जन पानि नेपाल पढ्यो अहो
श्लेभतमति पोलछ घुटछ पसिना जाउ कता भै अती
भाग्यो चम्भउजाड भौ कोपनि हो नेपालका दुर्गती

यो कस्तो स्थिति हो असम्य किपिडि कौशि कीघोलकागर
पान्यो च्वाट्ट पस्थो मिल्यो सवजना वाल्यो ल भुत्ल्याउन
देलामन्दिरमा वलि रगतको दुङ्गे गति देउता
देवदायो स्थिति अन्त्य हुन्छ कसरी वैराग्य लाग्यो मता

(पा. नं. १०)

जाऊ घुम्न बिदेस तर्फ सुनको भिक्षा बटुले गर ।
तामा चाँदि हिरा बटुल्छ जसले संगत उसैको गर ॥
माग्यौ भोट म गर्छु सत्य लभनि गर्दै नमस्कार अती ।

शेरवक

- गुणराज गो

कोटवाल

सम्भन्छौ कि चुनावको दिन तिमि विश्वास माने कति ॥ ४९ ॥

(पा. १५ - १५)

लाग्यो यै चलखेलन गर्न चतुरो सोच्छौ होला मन्मन ।
कुन् कुन् राष्ट्र माहा छ के भनत लौ कालो लुटेको धन ॥
ठूला विल्डिड छन् कति अझ उता पेट्रोल ट्याङ्की कति ।
फुत्कन्छु कि चुनावमा भनि अहो पेट् पोल्दो हो भत्भती ॥ ५० ॥

नेपाली जनता के बुझ्छ कसरी आश्चर्य लाग्यो मता ।
साधुविल्लि लिएर साथ तिमसा काशि गएको कथा ॥
पैसा बाढ्छ प्रसस्त भुक्छ पदमा को सक्छ ख्वै खोस्नत ।
त्यै होकी परिणाम छोड्छ र काहा विसौ पटक होस् नत ॥ ५१ ॥

आसै छैन पनाति सम्म यो कुरा बन्दैन् भो देस यो ।
पुस्ता पाँच ख नातिका समयमा संयोग पर्ला कसो ॥
योस्तोवीर सुपुत्र क्वै जननिका बस्ला कि ख्वै गर्भमा ।
एलेको पिडि मुख बादर बन्यो के गर्न सक्छुर म ॥ ५२ ॥

यस्तो चित्रण के कति गरि रहूँ लाग्यो र रोकें मन ।
जे जे होस् तर बाध्यता छ सहनु हाम्रो पछ्यौटे पन ॥
यैले को घर गाउको स्थिति छ के सन्चो विसन्चो पन ।
राखें लौत विदालिया अवछिटै नेपाल फर्कन्छु म ॥ ५३ ॥

(इतिसंक्षिप्त अष्ट्रेलिया वर्णन)

(पा. १५. १०)